

3 Klassinen kristillinen lukio Suomessa

Tässä luvussa esitellään suomalaista lukiolainsäädäntöä ja -käytänteitä niiltä osin, kuin ne ovat relevantteja uuden klassisen kristillisen lukion perustamisen kannalta. Tavoitteena on pohtia, miten klassinen malli asettuisi suomalaisen lukion raameihin erityisesti silloin, kun oppilaiden pohjakoulutuksena on tšekäläinen perusopetus ja opettajat ovat saaneet yliopistollisen aineenopettajakoulutuksen.

3.1 Lukiolainsäädännön raamit

Suomessa lukiokoulutuksen järjestäminen on luvanvaraista. Lupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, ja siitä päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Luvan myöntämisen edellytyksinä ovat, että koulutukselle on alueellista tai valtakunnallista tarvetta ja että hakijalla on riittävät ammatilliset ja taloudelliset resurssit koulutuksen järjestämiseen.¹²⁰ Lupaa tulee hakea viimeistään vuosi ennen koulutuksen aiottua aloittamista.¹²¹ Lukio-opinnot tähtäävät lukion päättötodistuksen saamiseen sekä ylioppilastutkinnon suorittamiseen, joka tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.¹²²

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lukioluvan yhteydessä myöntää oppilaitokselle erityisen koulutustehtävän. Tällöin lukion opetustarjonnassa korostuu jokin erityistehtävä tai -alue, jolle on valtakunnallistakin tarvetta ja jota lukio voi olla myös velvollinen laajemminkin kehittämään (nk. valtakunnallinen kehittämistehtävä). Tällaisia alueita voivat olla esimerkiksi musiikki, taito- ja taideaineet, urheilu, luonnontieteet tai vieraat kielet. Erityistehtävän saanutta lukiota luonnehtii, että sinne hakeutuu opiskelijoita valtakunnallisesti ja alueellisesti laajemmaltikin erikoistumisen tai erityisharrastuneisuuden toivossa. Lukiolla on riittävä henkilöstön kelpoisuus, verkostoituneisuus sekä välineiden ja tilojen riittävyys tällaisen koulutuksen tarjoamiseen. Erityistä koulutustehtävää toteuttavan lukion opiskeli-

¹²⁰ Lukiolaki 714/2018, 4–5 §.

¹²¹ Asetus lukiokoulutuksen järjestämisestä 810/2018, 7 §.

¹²² Laki ylioppilastutkinnosta 502/2019, 1 §.

ja voi poiketa jonkin verran valtakunnallisesta tuntijaosta. Esimerkiksi Suomen kristillisellä yhteiskoululla (SKYK) on erityinen koulutustehtävä.¹²³

Klassisessa kristillisessä lukiossa erityistehtävä olisi luonnollisesti klassinen kristillinen opetus, jonka pioneerina oppilaitos toimisi. Erityisen koulutustehtävän statusta olisi todennäköisesti syytä hakea heti lukioluvan haun yhteydessä, sillä se mahdollistaisi klassisen kristillisen opetuksen painottamisen sekä perustelisi lukion asemaa valtakunnallisessa kehittämistyössä. Henkilöstön kelpoisuus varmistettaisiin lisäkoulutuksella (ks. raportin luku 3.4), ja yhteistyöverkostoja luodaan jo nyt lukion suunnitteluvaiheessa. Välineiden ja tilojen osalta erityistarpeita on vähän, joskin koulun hengellisen elämän kannalta olisi varmasti mielekkäintä, että koulun yhteydessä olisi sakraalitila. Valtakunnallinen kehittämistoiminta voisi toteutua pedagogisten kokeilujen, klassisen kasvatuksen kirjallisuuteen perehtymisen sekä esimerkiksi vuosikirjan muodossa julkaistavien raporttien muodossa. Lisäksi mielekästä olisi toimia tutkimusyhteistyössä Suomen teologisen instituutin tai korkeakoulujen kaltaisten tutkimuslaitosten kanssa toiminnan kehittämiseksi ja sen teoreettisen pohjan lujittamiseksi.

Myös lukiolaki edellyttää, että lukiot toimivat yhteistyössä muiden koulutusalan sekä työ- ja elinkeinoelämän tahojen kanssa. Esimerkiksi SKYK onkin listannut omassa opetussuunnitelmassaan lukuisia yhteistyötahoja sekä hengelliseltä kentältä että yleisesti yhteiskunnasta ja lähialueilta.¹²⁴ Myös klassisen kristillisen lukion tulisi pyrkiä solmimaan yhteistyösopimuksia paikallisten yhdistysten, yritysten ja koulutussektorin tahojen sekä hengelliseltä kentältä esimerkiksi kristillisten kansanopistojen, herätysliikejärjestöjen sekä muiden kristillisten yhteisöjen kanssa. Myös Suomen evankelisluterilaisen kirkon ja koulun alueella toimivan paikallisseurakunnan yhteistyöhalukkuutta ja -mahdollisuutta voitaisiin niin ikään selvittää. Vaikka oppilaitoksella lienee tärkeää olla selkeästi määritelty arvoperusta tai tunnustus, jonka pohjalta se toimii, yhteistyön tulisi nähdäkseni olla siten inkluusiivista, että kaikki oppilaitoksen tunnustusperustaisen toiminnan¹²⁵ hyväksyvät

¹²³ Lukioilla voi olla paikallisia painotuksia, vaikka niillä ei olisikaan erityistä koulutustehtävää. Tällöin lukio painottaa opetuksessaan tiettyjä erityisalvoja tai aineita tarjoamalla niiden syventäviä ja soveltavia kursseja. Lukion tulee tällöin kuitenkin noudattaa valtakunnallista tuntijakoa.

¹²⁴ SKYK:in opetussuunnitelma 2016, 9–10.

¹²⁵ Jopa riippumatta siitä, allekirjoittavatko nämä tahot itse tunnustuksen sinänsä. Ei liene ongelma, jos esimerkiksi jokin yhteiskristillinen peruskoulu haluaa toimia klassisen kristillisen lukion kanssa yhteistyössä huolimatta siitä, että koulu yhteisön jäsenten välillä on eroja esimerkiksi sakramenttinäkemyksissä.

tahot saisivat olla siinä mukana. Sama pätee niin hengelliseltä kuin maalliselta pohjalta toimiviin yhteistyökumppaneihin.

Kristillisten koulujen ja päiväkotien liittoon sekä Yksityiskoulujen liittoon olisi epäilemättä syytä kuulua, mistä etuina olisivat esimerkiksi verkostoituminen ja yhteinen kehittäminen, oppilasrekrytointi kristillisistä peruskouluista sekä yksityiskoulujen Verkkoluki-
on kautta kurssien tarjoaminen. Myös SKYK:in ja Karkun lukion kanssa voitaisiin jakaa oppeja ja resursseja – kristillinen koulutusmissio on yhteinen. Ulkomailta esimerkiksi Göteborgissa toimiva L.M. Engströms gymnasium sekä Missourin synodin (LCMS), ACCS:n sekä muiden amerikkalaisten kirkollisten ja koulutuksellisten toimijoiden kanssa voitaisiin käydä vuoropuhelua sekä tehdä yhteistyötä.

3.2 Opetussuunnitelman raamit

Lukiolain mukaan opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä määrää Opetushallitus opetussuunnitelman perusteissa, jotka laaditaan erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuja oppimääriä varten.¹²⁶ Tuoreimmat lukion opetussuunnitelman perusteet on julkaistu vuonna 2019 ja otettu käyttöön syksyllä 2021.¹²⁷ Kukin koulutuksen järjestäjä puolestaan laatii oman paikallisen opetussuunnitelmansa näiden valtakunnallisten perusteiden pohjalta. Näin ollen keskeiseksi kysymykseksi nousee, pystyykö klassista kristillistä opetusta toteuttamaan noudattamalla yhtä aikaa suomalaisia lukion opetussuunnitelman perusteita. Onko niiden välillä sovittamattomia ristiriitoja? Tai jos ei ole, mihin klassista kristillistä lukiota silloin edes tarvitaan?

3.2.1 Lukion opetussuunnitelman arvopohja ja tavoitteet

Suomalaisen lukion tavoitteena on yksilön tasolla ”tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi”¹²⁸, kun taas yhteiskunnan tasolla todetaan tavoitteena olevan muun muassa ”nostaa kansa-

¹²⁶ Lukiolaki 714/2018, 12 §.

¹²⁷ LOPS 2019. Tätä edelliset lukion opetussuunnitelman perusteet laadittiin vuonna 2016, eli uudistustahti on ollut poikkeuksellisen tiivis.

¹²⁸ Lukiolaki 2 §.

kunnan koulutustasoa, jotta Suomi menestyisi mahdollisimman hyvin tulevina vuosikymmeninä¹²⁹. Opetussuunnitelman mukaan lukiossa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta. Sivistysihanne nimetään klassiseksi ja määritellään pyrkimykseksi totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen, toisaalla niiden lisäksi myös oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. LOPS:in keskeisiä arvoja ovat muiden muassa ihmisarvon loukkaamattomuus, elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, keskinäinen välittäminen ja huolenpito, luovuus, aloitteellisuus, rehellisyys ja sisu, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo, kestävän elämäntavan välttämättömyys, vastuullinen toimijuus sekä maailmankansalaisuus. ”[K]ulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä”, mutta kulttuuriperinnöt eivät ole kivettyneitä, vaan niihin liittyvää tietoa paitsi välitetään, myös arvioidaan ja uudistetaan.¹³⁰ Opetussuunnitelman arvoissa on siis tunnistettavissa aineksia niin klassisesta *paideiasta*, kristillisestä ihmiskäsityksestä, uusliberalistisista kansantalous- ja kilpailukykyintresseistä kuin ympäristö-, monikulttuurisuus- ja tasa-arvoajattelusta; edustaneeko *sisun* maininta vielä jäänteitä suomalaisesta kansallisromantiikastakin.¹³¹

Avojen perustaksi LOPS mainitsee demokratian ja suomalaisen sivistysihanteen. Se, millaiselle maailmankatsomukselle nämä puolestaan rakentuvat, jää opetussuunnitelmassa erittelemättä; ihmisarvosta puhuttaessa opetuksen todetaan pohjautuvan ”keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin”. Tämän syvällisempään arvopohdintaan ei opetussuunnitelma ryhdy, vaan arvoperusta oletetaan jaetuksi maaperäksi – mitä se toki monilta (vaan ei kailta) osin vielä tämän päivän Suomessa onkin. Klassiselle kristilliselle kasvattajalle on selvää, että nämä periaatteet juontavat juurensa kristillisestä opista¹³² sekä länsimaisesta demokratiakäsityksestä, joka periytyy antiikin Kreikasta. Näin ollen voidaan arvella, että tilanteessa, jossa lukiokoulutuksen arvopohja haastetaan, klassinen kristillinen ajattelu pystyy perustelemaan LOPS:in arvot syvällisemmin kuin LOPS itse. Kenen tahansa opettajan käytännön kokemus osoittanee, että koulutuksen arvoja todellakin haastetaan jatkuvasti: kyseenalaistaminen on osa nuorten kasvua, ja yhteistä hyvää tai lähimmäistä vas-

¹²⁹ LOPS 2019, 9, jossa tavoitetta täsmennetään: ”Korkeakoulutettujen osuus 25–34-vuotiaiden ikäluokasta halutaan nostaa vuoteen 2030 mennessä 50 prosenttiin lain laatimishetken 41 prosentista.”

¹³⁰ LOPS 2019, 16–17.

¹³¹ Hajanaisuutta voi osin selittää se, että suomalaisen opetussuunnitelma-ajattelun taustalla vaikuttavat toisaalta saksalaisperäinen, sivistystä korostava Bildung-traditio ja angloamerikkalainen, tehokasta oppimista painottava curriculum-käsitys. Ks. Saari, Salmela & Vilkkilä 2017.

¹³² Ks. esim. Holland 2019.

taan rikkominen on osa ihmisen langenneisuutta. Koska klassinen kristillinen ajattelu tuntee ja tunnustaa hyvyyden, totuuden ja kauneuden persoonallisen alkuperän Luojassa, sillä on todennäköisesti sekulaaria ajattelua paremmat mahdollisuudet toteuttaa lukiokoulutuksen arvoja käytännössä sekä välittää ja puolustaa niitä.

3.2.2 Mitä lukiossa opetetaan?

Lukion oppimäärään kuuluu kieliopintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämänkatsomustiedon opintoja, taito- ja taideaineita sekä opinto-ohjausta.¹³³ Nykyisessä lukiossa kunkin oppiaineen pakolliset ja valinnaiset opinnot mitataan opintopisteissä; käsitteestä *kurssi* on siis luovuttu. Nuorille suunnatussa lukiokoulutuksessa opetusta annetaan 14 tuntia 15 minuuttia yhtä opintopistettä kohden, kun taas aikuisille suunnatussa lukiokoulutuksessa yksi opintopiste vastaa 9 tunnin 20 minuutin opetusta; itsenäisen työn osuus on siis suurempi. Molemmissa lukiokoulutuksen muodoissa opiskelijalta edellytetään itsenäistä työskentelyä ”tarpeellinen ja opiskelijan kannalta kohtuullinen määrä”.¹³⁴

Aikuisille tarkoitettu lukiokoulutus on tarkoitettu nimensä mukaisesti yli 18-vuotiaille. Sen järjestämisessä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet kuten se, että opiskelijat suorittavat lukiota erilaisten elämäntilanteiden keskellä ja mahdollisesti työssäkäynnin tai muiden velvoitteiden ohella. Toisaalta myös alaikäinen hakija voidaan hyväksyä aikuislukioon yksilöidystä perustellusta syystä.¹³⁵ Karkun evankelisen opiston lukio, joka noudattaa aikuisille tarkoitettua oppimäärää, ohjeistaa verkkosivuillaan, että esimerkiksi pitkä koulumatka tai halu päästä kristilliseen lukioon voivat olla tällaisia syitä.¹³⁶ Klassista kristillistä lukiota perustettaessa ja lupaa haettaessa tulee kuitenkin pohtia realistisesti, ketkä ovat lukion ensisijaista kohderyhmää. Jos ajatuksena on tarjota kristillinen ja klassinen vaihtoehto etupäässä lukion sijaintipaikkakunnalla tai sen läheisyydessä asuville nuorille, nuorille suunnattu oppimäärä lienee realistisin vaihtoehto. Niinpä tässä raportissa lähtökohdaksi otetaan nuorisolukion mitoitukset.

¹³³ Lukiolaki 714/2018, 11 §. Lukion oppiaineet sekä niiden vaadittavat ja valinnaiset opintopistemäärät esitetään tarkemmin raportin liitteessä 1.

¹³⁴ Valtioneuvoston asetus 810/2018, 11 §.

¹³⁵ Valtioneuvoston asetus 810/2018.

¹³⁶ Karkun evankelinen opisto 2021.

Nuorille suunnatussa lukiokoulutuksessa pakollisia opintoja on matematiikan oppimäärän laajuudesta (pitkä tai lyhyt) riippuen joko 94 tai 102 opintopisteen verran. Opintojaksojen laajuus opintopisteissä mitattuna on paikallisesti päätettävissä. Käytännössä tavallinen vaihteluväli on 1–3 opintopistettä. Lisäksi lukioissa tarjotaan valtakunnallisia ja koulu-kohtaisia valinnaisia opintoja niin, että kokonaisuutena lukiokoulutus on vähintään 150 opintopisteen laajuinen. Lukiossa on myös mahdollista suorittaa kahden opintopisteen laajuisia lukiodiplomeita esimerkiksi taito- ja taideaineissa sekä laaja-alaisia temaattisia opintoja opiskelijan omien taipumusten ja kiinnostuksen kohteiden mukaan.¹³⁷ Näin ollen suomalaista lukiota luonnehtii keskisuuri valinnanvapaus: päättötodistukseen vaadituista 150 opintopisteestä 62–68 prosenttia¹³⁸ saadaan pakollisista moduuleista. Loput opintopisteet kartutetaan opiskelijan itse valitsemista opintojaksoista, jotka usein heijastelevat hänen ylioppilastutkintosuunnitelmiaan.

Myös klassisen kristillisen koulutuksen saralla valinnanvapautta kannatetaan juuri lukio-vaiheessa. Dorothy Sayersin mukaan kaikkien ei tarvitse opiskella esimerkiksi matematiikkaa yhtä paljon enää retoriikkavaiheessa eli lukiotasolla¹³⁹, ja sama pätee myös muihin oppiaineisiin: matemaattis-luonnontieteellisesti suuntautuneet lukiolaiset voivat valita oman aineryhmänsä moduuleita, kun taas humanistisemmista aineista kiinnostuneet tekevät erilaisia valintoja.¹⁴⁰ Suomalaisessa nykyjärjestelmässä valintoja ohjaavat paitsi kiinnostus ja taipumukset myös suunnitelmat ja toiveet seuraavien opintojen suhteen, sillä ylioppilaskoearvosanojen painoarvo korkeakouluvalinnoissa on kasvanut vuoden 2020 uudistuksissa.¹⁴¹ Klassisen kristillisen lukion näkökulmasta valinnanvapautta on hyvä hyödyntää räätälöimällä traditioon sopivia koulukohtaisia syventäviä ja soveltavia opintojaksoja sekä yksittäisissä oppiaineissa että niitä yhdistellen. Tähän mahdollisuuteen syvennytään seuraavassa osiossa.

3.2.3 Integroitujen opintojaksojen mahdollisuus klassisen kristillisen lukion kilpailuetuna

¹³⁷ Valtioneuvoston asetus 810/2018.

¹³⁸ Osuus riippuu matematiikan oppimäärän laajuudesta. Ahkeralla opiskelijalla opintopisteitä voi kertyä lähemmäs 200, jolloin pakollisten moduulien suhteellinen osuus pienenee. ”Keskisuurella” valinnanvapaudella tässä tarkoitetaan välimuotoa esimerkiksi perusopetukseen ja korkeakoulutukseen nähden.

¹³⁹ Sayers 1947.

¹⁴⁰ Bauer & Wise 2016, 562.

¹⁴¹ Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d.

Syksyllä 2021 voimaan tullut lukion opintopistejärjestelmä mahdollistaa eri oppiainemoduulien integroimisen opintojaksoiksi.¹⁴² Tämä tarkoittaa, että lukion opetussuunnitelman perusteet jäsentävät pakolliset opinnot entisten kurssien sijasta moduuleiksi, joista lukiot voivat rakentaa mieleisiään opintojaksoja. Tätä mahdollisuutta klassisessa kristillisessä lukiossa olisi epäilemättä syytä hyödyntää, sillä erityisesti lukiovaiheessa opiskelijoiden tulee tavoitella holistista kokonaisnäkemystä maailmasta viisaiksi ja hyveellisiksi kasvaakseen. Rohkealla ja klassisesti orientoituneella tavalla suunnitellut sekä huolellisesti kuvailut ja markkinoidut opintojaksot voivat lisäksi olla merkittävä kilpailuetu siinä vaiheessa, kun moni julkinen lukio vielä painii siirtymävaiheen haasteissa eikä ole kyennyt ajattelemaan oppiaineitaan uudella tavalla. Opintojaksojen suunnittelusta muodostuneekin kiehtova haaste lukion opetussuunnitelmatyöhön. Mielekkäintä epäilemättä olisi, että tähän työhön osallistuisivat mahdollisimman monet tulevasta lukioyhteisöstä, mutta erityisesti rehtori ja aineenopettajat.

Kuten jo aiemmin todettiin, klassiseen kristilliseen traditioon voisi lukiotasolla sopia hyvin laajakin integraatio, jossa oppiaineiden sisältöjä käsiteltäisiin teemoittain. Tällöin luonnontieteellisiä ilmiöitä kuten planetaarisuutta, ihmistä tai materiaa, voisi tarkastella omissa opintojaksoissaan, historiakirjallisuuden opintojakso voisi sisältää yhden opintopisteen äidinkieltä ja kirjallisuutta sekä toisen historiaa, ja etiikkajaksossa voitaisiin yhdistää uskontoa ja filosofiaa. Opintojaksoja voitaisiin suunnitella myös seitsemän vapaan taiteen näkökulmasta, jolloin esimerkiksi logiikan opintojaksoon voisi kuulua matemaatiikkaa, filosofiaa sekä äidinkieltä ja kirjallisuutta, kun taas retoriikan opintojaksossa tutkittaisiin, esitettäisiin ja kirjoitettaisiin merkittäviä puheita äidinkieltä ja kirjallisuutta, yhteiskuntaoppia ja historiaa yhdistäen. Kirjoittamista, retoriikkaa ja kirjallisuutta voitaisiin lukiotasolla yhdistää periaatteessa mihin tahansa oppiaineeseen. Samoin pitkän matematiikan tai vieraiden kielten opiskelumotivaatio, jota kyseisten oppiaineiden työläys usein opiskelijoilla nakertaa, voisi kasvaa, kun oppeja saisi soveltaa käytäntöön esimerkiksi laskutaitoa vaativissa matemaattis-luonnontieteellisissä opintojaksoissa tai kielitaitoa kehittävässä kaksi- tai vieraskielisissä opintojaksoissa. Kolmanneksi opintojaksoja voitaisiin rakentaa hyvekasvatuksen ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen näkökulmasta, sillä klassinen kasvatus kohdistuu aina koko ihmiseen eikä vain hänen tiedolliseen puoleensa. Esimerkinomaisia ideoita opintojaksoiksi on hahmoteltu raportin liitteessä 3.

¹⁴² Opetushallitus 2019.

3.2.4 Laaja-alainen osaaminen

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on oppiaineiden lisäksi nimetty kuusi niin kutsuttua *laaja-alaisen osaamisen aluetta*, jotka muodostavat kaikkien oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Opetussuunnitelman mukaan ”[l]aaja-alainen osaaminen viittaa oppimisen ja osaamisen perustana oleviin kognitiivisiin taitoihin, metataitoihin sekä ominaisuuksiin, joita tarvitaan opiskelussa, työssä, harrastuksissa ja arjessa. Se luo myös edellytykset tiedoille ja taidoille, joiden avulla voidaan hallita muutosta digitalisoituvassa ja monimutkaistuvassa maailmassa.” Tavoitteiksi nimetään hyvä yleissivistys, kestävä tulevaisuus sekä valmiudet jatko-opintoihin, työelämään ja kansainvälisyyteen.¹⁴³ Taulukko 2 kuvaa, millaisia LOPS:in kuusi laaja-alaisen osaamisen aluetta ovat. Siihen on lisätty myös seitsemäs, transsendentin osaamisen alue, jota klassinen kristillinen lukio voisi kuuden opetussuunnitelman velvoittaman alueen lisäksi opettaa. Kuten Paavi Benedictus XVI toteaa: ”Emme saa koskaan unohtaa, että ’ihmisen autenttinen kehitys koskee koko persoonaa ja sen jokaista ulottuvuutta’ mukaan lukien transsendentti ulottuvuus, ja että persoonaa ei voi uhrata jonkin yksittäisen hyvän asian saavuttamiseksi, oli se sitten taloudellinen tai sosiaalinen, yksilöä tai yhteisöä koskeva.”¹⁴⁴ Transsendentti osaaminen sisältää kyvyn pohtia aistein havaittavan todellisuuden ylittäviä metafysisiä kysymyksiä, kuten kysymyksiä elämän ja maailmankaikkeuden syistä ja tarkoituksista, Jumalasta ja ihmisestä sekä hyveistä hyvän elämän rakennuspalikkoina.

Taulukko 2. Laaja-alaisen osaamisen alueet LOPS 2019:n mukaan sekä seitsemäs, klassinen kristillinen osaamisalue.

Laaja-alaisen osaamisen alue	Kuvaus LOPS 2019:ssa
1. Hyvinvointiosaaminen	Huolenpito itsestä ja muista. Omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen sekä identiteetin rakentaminen. Sinnikkyys muutosten ja yllätysten maailmassa.

¹⁴³ LOPS 2019, 9–10.

¹⁴⁴ Benedict XVI 2012. Lisäksi uskonnon merkityksestä ihmiselle ja yhteisölle moraali- ja sosiaalipsykologisesta näkökulmasta ks. Haidt 2013.

2. Vuorovaikutusosaaminen	Tunne- ja empatiataidot. Sosiaaliset taidot, yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot. Kielitietoisuus ja rakentavan viestinnän taito.
3. Monitieteinen ja luova osaaminen	Uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudennlaisilla tavoilla. Oppimisen säätely, lähdekriittisyys ja jatkuva oppimistaitojen kehittäminen. Monilukutaito digiajassa.
4. Yhteiskunnallinen osaaminen	Demokratiataidot, vaikuttaminen turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden puolesta. Osaamisen käyttäminen sekä omaksi että yhteiskunnan hyväksi. Uudistumiskyky, työelämävalmiudet ja yrittäjämäinen asenne.
5. Eettisyys ja ympäristöosaaminen	Arvolähtöinen ja eettinen toiminta yhteiseksi hyväksi. Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja tutkimustietoon perustuva ilmasto-osaaminen. Kiertotalouden ymmärtäminen ja kestävä kuluttajuus.
6. Globaali- ja kulttuuriosaaminen	Kansainvälisyysvalmiudet ja maailmankansalaisen asenne. Suomalaisen, eurooppalaisen ja globaalien kulttuuriperinnön tuntemus sekä kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen. Eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologiamaailmassa.
+ Transsendentti osaaminen	Kyky transsendenttiin pohdintaan sekä kypsävään hengelliseen elämään. Uskonnonlukutaito ja hyveiden tuntemus ja tunnistaminen sekä kehittäminen omassa elämässä.

Myös esimerkiksi australialaiset Christine McGunngle ja Chris Hackett ovat ehdottaneet spirituaalisen ja uskonnollisen osaamisen (*spiritual and religious capabilities*) lisäämistä koulutuksen osaamisalueuutteluun. Heidän mukaansa spirituaalinen osaaminen vastaa neljää kardinaalihyvettä, joita ovat viisauus, rohkeus, kohtuullisuus ja oikeudenmukaisuus.¹⁴⁵ Tarkemmin tämä osaaminen näkyy kykynä tarkastella maailmaa näiden neljän hyveen näkökulmasta esimerkiksi kysyen, miten ne näkyvät esimerkiksi kirjallisuuden tai todellisuuden henkilöiden valinnoissa, yhteiskunnallisessa päätöksenteossa tai kristillisessä uskonelämässä. Uskonnollinen osaaminen puolestaan voidaan tiivistää kolmeen teologiseen hyveeseen: uskoon, toivoon ja rakkauteen. Se sisältää muun muassa uskonnonlukutaitoa¹⁴⁶, kunnioitusta muita kohtaan sekä kristilliseen arkeen ja juhlaan osallistumis-

¹⁴⁵ McGunngle & Hackett 2016.

¹⁴⁶ Uskonnonlukutaito sisältää esimerkiksi kykyä ymmärtää ja tulkita uskonnollisia käytänteitä, symboleita, käsitteitä, kirjoituksia, kuvia, teemoja tai tarinoita, ks. McGunngle & Hackett 2016.

ta.¹⁴⁷ McGuningle ja Hackett toteavat, että lasten hengellisen elämän tukeminen koulussa edistää heidän hyvinvointiaan, mikä puolestaan on yhteyksissä myös parempiin oppimistuloksiin.

3.2.5 Oppimateriaalien käyttö ja tarve

Yhdysvalloissa klassisissa kouluissa luetaan mieluummin oppikirjojen sijasta alkuperäisteoksia, erityisesti mitä vanhemmista oppilaista on kyse. Toisaalta, kun monet klassisista kristillisistä kasvattajista ovat tavallisia vanhempia kotikouluissaan, erityistä oppimateriaaliakin on tuotettu. Klassiset kotikouluoppaat antavat myös vinkkejä soveltuvien kaupallisten materiaalien valintaan.¹⁴⁸ Mitään periaatteellista estettä sekulaarien kustantamojen materiaalin käytölle ei siis ole klassisessa lukiossakaan. Toisaalta oppimateriaalit on valittava huolellisesti; esimerkiksi tuoreet historian oppikirjasarjoille tehdyt pistokokeet¹⁴⁹ osoittavat, että niissä toisinnetaan vanhentunutta tieteen ja uskonnon konfliktimyyttiä sekä asetellaan kirkkoa tieteellisen edistyksen takapajuiseksi vastustajaksi – vaikka totuus näyttää olleen jopa päinvastainen.¹⁵⁰ Mitä hermeneuttisemmasta tieteenalasta on kyse, sitä enemmän hajontaa todennäköisesti on myös oppikirjojen tarjoamassa kuvassa tieteenalatiiedosta.

Tulisiko suomalaisen klassisen lukion siis tuottaa omat oppimateriaalit tai jättää kirjat kokonaan hankkimatta? Alkuperäislähteitä, kuten antiikin filosofien kirjoituksia, kaunokirjallisuutta, mediatekstejä sekä riittävän ymmärrettävää tieteellistä tekstiä lienee hyvä suosia opetuksessa aina, kun se on mahdollista. Pitkällä tähtäimellä oman oppimateriaalin tuottaminen kannattaisi nostaa tavoitteeksi, jolloin koulun arjessa olisi hyvä huolehtia, että opettajilla on riittävästi aikaa suunnitteluun ja haluamansa materiaalin tuottamiseen. Kuitenkaan ei voida edellyttää, että jokainen opettaja ryhtyisi sivutoimiseksi oppikirjailijaksi, vaikka joitakuista se ehkäpä innostaisi. Klassisen kristillisen oppikirjatyön olisikin hyvä olla yhteistyötä, jossa myös koulun ulkopuolisilla asiantuntijoilla, kuten akateemisil-

¹⁴⁷ Suomalaisissa kouluissa kristillisillä juhlilla onkin pitkät perinteet, joiden paikkaa kulttuurin moninaistuminen on horjuttanut. Vaikka sekulaareissa kouluissa sanomallisia joulu- ja pääsiäisjuhlia ei enää voitaisikaan tulevaisuudessa pitää, kristillisessä koulussa niille on itseoikeutettu paikkansa osana oppilaiden ja opiskelijoiden hengellistä kasvua sekä tervettä yhteisöllisyyttä.

¹⁴⁸ Bauer & Wise 2016.

¹⁴⁹ Korpela 2019, Niiranen 2021a, 2021b.

¹⁵⁰ Esim. Harrison 2021. Areiopagi-sivusto käsittelee tieteen ja uskonnon vuoropuhelua useassa muussakin artikkelissa sekä tarjoaa myös kouluille valmista oppimateriaalia näistä aihepiireistä.

la tutkijoilla sekä jollakin kristillisellä kirjakustantamolla, voisi olla merkittävä rooli. Myös ulkomaisen oppimateriaalin kääntämistä suomeksi voitaisiin selvittää. Kun oppikirjatyö joka tapauksessa vaatii runsaasti aikaa ja työtä, kaupallisia materiaaleja voitaneen hyvin käyttää vähintäänkin oheismateriaalina. Tämä lisännee myös opiskelijoiden kokemaa luottamusta: kun ylioppilasarvosanoilla on suuri merkitys korkeakoulupaikkojen jaossa, heidän on hyvä varmistua siitä, että klassisessa koulussa käsitellään ylioppilaskokeen aihepiirit ja sisällöt aivan kuten muuallakin.

3.2.6 Onko klassinen kristillinen kasvatus tuontitavaraa?

Klassisen kirjallisuuskaanonin keskiössä ovat länsimaiset suurteokset¹⁵¹, ja opetussuunnitelmissa painottuvat keskiajan käsitys vapaista taiteista sekä läntinen filosofia, taide ja historia. Tällöin kysymykseksi saattaa nousta, miksi näitä asioita tulee opettaa Suomessa, jonne, kuten kielitieteilijä Janne Saarikivi huomauttaa, yleiseurooppalainen kulttuuri klassisine sinfonioineen ja goottilaisine kirkontorneineen rantautui historiallisesti katsottuna verrattain myöhään.¹⁵² Myös klassisessa koulutuksessa pidetään tärkeänä oman paikallisen tai kansallisen erityiskulttuurin ja historian tuntemista, mistä on saatu valaisevia esimerkkejä, kun mallia on sovellettu Afrikassa.¹⁵³ Niinpä suomalaisen klassisen kristillisen lukion opetussuunnitelmatyössä on arvioitava myös, mitkä paikallisen kulttuurin piirteet tahdomme välittää opiskelijoille. Esimerkiksi niitä voisivat olla Suomen historia, yhteiskuntaopin ja uskonnon paikallinen näkökulma sekä luonnollisesti suomen kielen ja kirjallisuuden opetus. Vaikka koulutuksen tarkoituksena on myös kansainvälisiin konteksteihin valmistaminen sekä laadukas maailmankielten opetus, on kuitenkin tärkeää, että lukio tarjoaa korkeatasoista suomenkielistä opetusta sekä opiskelijoille taitoja ilmaista itseään ja elää todeksi omaa kulttuuriaan myös suomen kielellä.

3.2.7 Miten muista kulttuureista tulevat opiskelijat huomioidaan?

Länsimaisen kulttuurin ja historian painottaminen joskus herättää kysymyksen, jätetäänkö kulttuuritaustaltaan tai etnisyydeltään erilaiset ihmiset huomiotta. Reperiikö Platonin ja

¹⁵¹ Kirjallisuuslistoja ovat teoksiinsa sisällyttäneet esimerkiksi Hicks 1999 sekä Bauer ja Wise 2016, ja niitä voidaan hyödyntää Suomessakin soveltuvien osin. Kotimaisen kirjallisuuden huolellinen valikointi on niin ikään tärkeää.

¹⁵² Saarikivi 2018.

¹⁵³ Kern 2020a.

Shakespearen lukeminen toisesta kulttuurista tulevan nuoren irti juuristaan? Journalisti ja teologian tohtori David Deavel nostaa vastaukseksi kaksi näkökulmaa.¹⁵⁴ Ensinnäkin klassinen koulutus ei kysy ensi kädessä, kuka jonkin ajatuksen sanoi vaan onko se totta. Esimerkiksi C. S. Lewis nosta esiin vanhan kiinalaisen käsitteen, *Taon*, joka tarkoittaa sananmukaisesti 'tietä' ja syvemmältä kaikkein perimmäistä todellisuutta, joka on maailman alkusyy.¹⁵⁵ Kristitty Lewis ei ole niinkään kiinnostunut siitä, että käsite kuuluu hänelle vieraaseen kulttuuriin ja uskontoon, vaan siitä, että se on yhteinen kaikille suurille maailmanuskonnoille ja katsomuksille aina antiikin Kreikasta Abrahamin lapsiin ja itämaisiin uskontoihin. Sen sijaan moderni kasvatus on Lewisin mukaan harhautunut tästä kansoja yhdistävästä viisaudesta.¹⁵⁶ Samalla tavalla klassisissakin kouluissa luetaan muutenkin kuin kristillistä kirjallisuutta – eihän esimerkiksi Platonkaan ollut kristitty.

Toiseksi Deavel huomauttaa, että kulttuuri, josta klassisessa historianopetuksessa luetaan, on vieras kenelle tahansa postmodernin aikakauden nuorelle geeniperimästä riippumatta. Joissakin tapauksissa luettavan kirjallisuuden tai historian tapahtumien maantieteellinen ja kulttuurinen konteksti saattaa sitä paitsi olla lähempänä ei-länsimaista kulttuuria: Raamatun tapahtumat sijoittuvat Lähi-itään, Augustinus oli pohjoisafrikkalainen ja esimerkiksi Martin Luther Kingin ”I have a dream” on tärkeä puhe lukion lukemistossa.

Apollonin temppelin pihaan oli muinaisessa Kreikassa kirjoitettu ohjenuora γνῶθι σεαυτόν (*gnōthi seauton*) eli 'tunne itsesi'. Klassinen kasvatus jakaa kasvatettavilleen tämän saman ohjeen ja rohkaisee heitä tutustumaan oman identiteettinsä rakennuspalasiin, siis myös kulttuurisiin. On selvää, että esimerkiksi suvun perintö vaikuttaa ihmisen miinuuteen, eikä erilaisista taustoista tulevien ihmisten ole aina helppoa löytää paikkaansa yhteiskunnassa. Lukio voi ja sen tuleekin tukea opiskelijoita tässä pohdinnassa monin tavoin. Tavoitteena ei ole kuitenkaan kohdella nuoria ensisijaisesti jonkin ryhmän, kuten etnisen alkuperän tai sosiaaliluokan, edustajina, vaan auttaa heitä kasvamaan yksilöinä yhteisön keskuudessa. Tärkeää on edistää kuulumisuuden tunnetta, joka vahvistaa perusturvallisuutta ja tukee oppimista, sekä nostaa useammin esille yhdistäviä kuin erottavia tekijöitä.

¹⁵⁴ Deavel 2020.

¹⁵⁵ Lewis 2001/1943.

¹⁵⁶ Loogisessa ajattelussa joutuu tekemään aika ison loikan, jos epäilee tämän tarkoittavan, että Lewisin mukaan kaikki pääsevät taivaaseen.

3.3 Klassista lukiokoulutusta peruskoulupohjalta

Aiheuttaako klassisen opetussuunnitelman rakentamisessa ongelmia se, ettei suomalaisten lukioon tulijoiden taustalla ole puhtaan klassista kristillistä koulutusta vaan joko tavallinen suomalainen peruskoulu tai mahdollisesti jokin muu, esimerkiksi tavallinen kristillinen koulu? Suomessa sekä perus- että toisen asteen opetusta ohjaavat valtakunnalliset opetussuunnitelmien perusteet, jotka on laatimisvaiheessa pyritty muodostamaan jatkumoksi. Näin ollen seuraamalla valtakunnallista LOPS:ia rakennetaan POPS:in eli perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden varaan. Toisaalta klassinen kristillinen lukio-koulutus pyritään toteuttamaan mahdollisimman vakaasti luvussa 2 esiteltyjen klassisen kristillisen kasvatuksen periaatteiden mukaisesti.

Ensimmäinen merkittävä ero on trivium-pohjainen ikäkausipedagogiikka, jota Suomessa ei ainakaan eksplisiittisesti tällä hetkellä noudateta. Tämän seurauksena ei voida odottaa, että suomalaiset alakoululaiset olisivat opetelleet ulkoa suuren määrän faktoja ja käsitteitä ajattelun rakennuspalikoiksi. Jos amerikkalainen klassisen *high schoolin* opettaja voi odottaa, että oppilaat osaavat sijoittaa Rooman valtakunnan, ristiretket tai reformaation aikajanelle ja kartalle, suomalainen todennäköisesti joutuu kertaamaan asian. Toki samoja sisältöjä käsitellään suomalaisessa peruskoulussakin ja osa oppilaista niitä varmasti muistaaakin. Myöskään logiikkaa ei korosteta Suomen yläkouluissa klassiselle traditiolle tyyppilliseen tapaan. Näin ollen lukion oppilaat eivät ehkä ole tottuneet väittelemään, rakentamaan järkevää argumentaatiota tai huomaamaan sellaisessa virheitä. Tämä voi aiheuttaa vaikeuksia, jos ja kun lukio-opetuksesta halutaan luoda aidosti keskustelevaa. Klassinen kristillinen lukio voisikin tarjota logiikan opetusta heti aloittaville opiskelijoilleen. Sen sijaan ulkolukurimpsuihin ei enää lukiovaiheessa liene mielekäästä käyttää paljon aikaa. Muistitekniikoita voitaisiin opettaa.

Toisena erona voidaan nostaa esiin kirjallisuus: perusopetuksessa harvoin seurataan mitään kirjallisuuskaanonia, ellei tutustumista Kalevalan katkelmiin ja Runebergin runoihin (mitä todennäköisimmin Mauri Kunnaksen versioina) sellaiseksi lasketa. Kolmas ero on kulttuurinen: suomalaiset koulut ovat tunnettuja matalista hierarkioistaan ja struktuureistaan, mikä näkyy esimerkiksi trendikkäissä avoimissa oppimisympäristöissä, oppimisen

pelillistämässä sekä itseohjautuvuuteen kannustavassa ilmiöpedagogiikassa. Yläkoulu-
laiset puoliksi makoilevat koulun käytävillä nenä kiinni ruudussa, ja suorastaan mallikasta
käytöstä on, jos joku hoksaa huikata ”Moi Hannis!” ohikulkevalle matikanopettajalleen.
Amerikkalaiset klassiset koulut puolestaan vaativat koulupukuja ja suoraa ryhtiä, opettajat
ovat Miss Johnson ja Mr Peters, ja kännyköitä saa käyttää koulupäivän aikaan korkein-
taan poikkeusluvalla.¹⁵⁷ Suomalaisten ei kannata lähteä kopioimaan amerikkalaista kou-
lukulttuuria, mutta joka tapauksessa klassisesta kristillisestä koulusta voidaan hyvin ra-
kentaa ilmapiiriltään keskimääräistä formaalimpi. Joitakin esimerkinomaisia visioita siitä,
miten tämä voidaan tehdä, esitetään alaluvussa 3.5. Tämän jälkeen pohditaan myös sitä,
miten koulussa voi olla samanaikaisesti korkea vaatimustaso sekä lämmin, armollinen ja
arvostava ilmapiiri. Niitä ennen kuitenkin käsitellään opettajien täydennyskoulutusta.

3.4 Korkeakoulutason klassinen kristillinen opetus ja opettajankoulutus

Kasvatustieteilijä Antti Saaren mukaan jo antiikissa oli tärkeää pedagoginen kerrannais-
vaikutus: jotta voi kasvattaa toisia, on samalla kasvatettava itseään.¹⁵⁸ Klassisen kristilli-
sen koulun opettajien tulee siis myös itse tutustua klassisiin ajatuksiin viisaudesta ja hy-
veistä sekä tavoitella niitä omassa elämässään. Tämän onnistumiseksi on opettajarekry-
toinnissa syytä painottaa paitsi osaamista, kokemusta ja klassisen kristillisen koulun ar-
voihin sitoutumista, myös tahtoa kehittää itseään koulun periaatteiden suuntaisesti. Rek-
rytoitaville opettajille on lisäksi tärkeää järjestää asianmukainen lisäkoulutus, joka mah-
dollistaa tämän itsekasvatuksen. Koulutuksen laajuus voisi olla esimerkiksi 15 opintopis-
teen luokkaa ja se voitaisiin järjestää monimuotokoulutuksena, joka voisi koostua itsenäi-
sestä lukemisesta, muutamasta lähijaksosta sekä verkko-opiskelusta. Resursseina voitai-
siin hyödyntää esimerkiksi CiRCE Institutin ja Classical Academic Press -kustantamon
ylläpitämän ClassicalU:n kurssi- ja luentotarjontaa, joka onkin kattava ja etäyhteyksin
helposti saavutettavissa. Lisäksi koulun opettajien olisi hyvä olla lukenut tietyt klassisen
kristillisen koulutuksen perusteokset¹⁵⁹.

¹⁵⁷ Kännyköiden käytön kieltävät tai sitä voimakkaasti rajoittavat esimerkiksi Providence Classical Christi-
an School 2018, Annapolis Christian Academy 2021 ja Summit Classical Christian School 2020.

¹⁵⁸ Saari 2021.

¹⁵⁹ Esimerkiksi osa tämän raportin lähteinä käytetyistä teoksista.

Mahdollisena yhteistyökumppanina täydennyskoulutuksen järjestämisessä voisi toimia Kansanlähetysohjelma Hausjärven Ryttylässä. Sen kautta voisi olla mahdollista järjestää luentosarja tai kurssi, jossa käsitellään esimerkiksi länsimaisen filosofian ja kasvatuksen historiaa sekä muita tarpeellisia sisältöjä räätälöidysti. Siihen voisi kuulua luentojen lisäksi esimerkiksi esseesuorituksia ja oppimispäiväkirjan kirjoittamista tai muuta vastaavaa. Koulutuksen tulisi olla (ainakin alkuvaiheessa rekrytoitaville) lukion opettajille pakollinen tai vähintään vahvasti suositeltu. Lisäksi luentosarjan tai mahdollisesti myös koko koulutuksen olisi hyvä olla avoin kaikille muillekin kristillisestä kasvatuksesta kiinnostuneille. Näin mallia voitaisiin jalkauttaa soveltuvien osien lisäksi myös muihin kristillisiin sekä tavallisiin kouluun.

Opettajien muodolliset pätevyysvaatimukset luonnollisesti olisivat klassisessa lukiossa samat kuin muissakin yksityisissä lukioissa. Lukion aineenopettajalla tulee olla ylempi korkeakoulututkinto, yhdessä opetettavassa aineessa vähintään perus-, aine ja syventävät opinnot (120 op), muissa opetettavissa aineissa perus- ja aineopinnot (60 op) sekä opettajan pedagogiset opinnot (60 op). Rehtorilla tulee olla ylempi korkeakoulututkinto, lukion opettajan kelpoisuus, riittävä työkokemus opettajan tehtävissä sekä opetushallinnon tutkinto (25 op) tai muulla tavalla hankittu riittävä opetushallinnon tuntemus. Lukion opinto-ohjaajan ja erityisopettajan tulee olla suorittanut näihin tehtäviin pätevöittävät opinnot.¹⁶⁰

Laskennallinen opettajatarve kaksisarjaisessa lukiossa (noin 40–50 opiskelijaa kullakin vuosikurssilla eli kolmannesta vuodesta alkaen noin 120–150 opiskelijaa) olisi ensimmäisenä vuonna noin kolme, toisena noin seitsemän ja kolmannesta alkaen noin yhdeksän kokopäiväistä opettajaa.¹⁶¹ Toisaalta oppiaineiden moninaisuuden ja sekä muodollisten että aktuaalisten pätevyysvaatimusten¹⁶² vuoksi kokoaikaisten pestien sijasta lienee välttämätöntä palkata joihinkin oppiaineisiin tuntiopettajia sekä etsiä yhteistyömahdollisuuksia esimerkiksi kristillisten peruskoulujen aineenopettajien kanssa.

¹⁶⁰ Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 986/1998.

¹⁶¹ Arvio perustuu selvityshankkeen osana tehtyihin alustaviin laskelmiin. Kolme opettajaa on tietysti lukion lukuisia oppiaineita ajatellen vähän. Mahdollisesti alkuvaiheessa päätoimisia opettajia voisi palkata oppiaineryhmittäin: esimerkiksi yksi voisi vastata matemaattis-luonnontieteellisistä aineista, yksi humanistis-yhteiskunnallisista aineista ja yksi kieliaineista – tuntiopettajia tarpeen mukaan apuna käyttäen.

¹⁶² Lukion sisällöt ovat vaativia ja opetuksen taso halutaan pitää korkeana, joten lehtorilla tai tuntiopettajalla on miltei välttämätöntä olla pätevyys tai vähintäänkin erittäin vahvaa harrastuneisuutta opettamisensa aiheissa.

3.5 Korkea vaatimustaso ja armollinen ilmapiiri – samanaikaisesti

Koulu-uupumus on suomalaisten lukiolaisten keskuudessa hälyttävän yleistä: vuonna 2019 lukion ensimmäisen ja toisen luokkien tytöistä yli 20 prosenttia ja pojistakin 8,7 prosenttia oli kokenut koulu-uupumusta, ja seuraavana vuonna alkanut koronaepidemia nosti luvut tyttöjen osalta 27,5 ja poikien osalta 11,6 prosenttiin.¹⁶³ Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen erikoistutkija Olli Kiviriusun mukaan opiskeluilmapiirin muutos näkyy erityisesti lukiossa: “Aikaisemmin lukio oli enemmän yleissivistävä opinahjo. Nyt omasta tulevaisuudesta pitäisi olla selvillä aikaisemmin ja tehdä oikeita valintoja. Lukioon on tullut kilpailuasetelma ja tehokkuusajattelu.” Vastalääkkeeksi on ehdotettu muun muassa tavallisten ihmisten nostamista esikuviksi huippumenestyjien sijasta.¹⁶⁴ Toisaalta yhteiskunnassa kilpailu on tosiasia: nuoret kilpailevat halutuimmista opiskelu- ja työpaikoista, niin yritykset kuin erilaiset yhteisöt – jopa koulut ranking-listoillaan – kilpailevat toisiaan vastaan, ja globaalina aikakautena haastajia, paremmin ja halvemmalla samaa työsuoritusta tarjoavia, voi ilmaantua koska ja mistä tahansa. Niinpä sekä juhlapuheisiin kuin hallitusohjelmiinkin¹⁶⁵ on kirjattu periaate, ettei suomalaisten osaamistasoa saa missään nimessä laskea. Sitä tulee nostaa. Mutta mikä auttaisi vaatimustason noston ja nuorten voimavarojen suojelemisen ristipaineessa?

Avain on kristillinen ihmiskäsitys. Kristinusko opettaa, että jokainen ihminen on Jumalan hyvä ja arvokas luomus täysin riippumatta hänen saavutuksistaan ja suorituksistaan. Samaan aikaan jokainen ihminen on langennut ja vajavainen sekä syntynyt elämään syntisessä maailmassa, jossa työ uuvuttaa eivätkä omat voimat riitä hyvään elämään. Kuitenkin jokainen Kristuksen lunastama ihminen on kutsuttu seuraamaan hänen esimerkkiään, joka on hyvä, viisas ja oikeudenmukainen: Hicksin ihannehminen¹⁶⁶, renessanssin *uomo universale* ja Platonin täydellisen oikeudenmukainen mies¹⁶⁷.

¹⁶³ Kouluterveyskysely, THL 2021.

¹⁶⁴ Kaipainen 2021.

¹⁶⁵ Pääministeri Marinin hallitusohjelma 2019, Pääministeri Sipilän hallitusohjelma 2015.

¹⁶⁶ Hicks 1999.

¹⁶⁷ Platon: *Valtio*, toinen kirja, 361c, sisältää vaikuttavan kuvauksen täydellisen oikeudenmukaisesta miehestä.

Tällaisen ihmiskäsityksen varaan rakentuva koulu – erityisesti lukio – viestii sekä sanoin että sanattomasti opiskelijoilleen, että heidän arvonsa ei riipu kurssiarvosanoista eikä laudatureista, vaan se on luovuttamaton. Kuitenkin koulu samanaikaisesti muistuttaa ihmisen kutsumuksesta, joka opiskelijoilla on oppiminen. Kristillinen lukio opettaa, että Jumalan luoman maailman tutkiminen on arvokasta ja ihmisen on hyvä kartuttaa tietoa ja viisautta sekä oppia toimimaan oikein. Klassisessa kristillisessä koulussa ei opiskella ensisijaisesti sen vuoksi, jotta saataisiin välitöntä hyötyä esimerkiksi opiskelu- tai työpaikan saamisen, hauskanpidon tai psyykkisen itsetyytyväisyyden kartuttamisen muodossa. Klassisessa kristillisessä koulussa tavoitteena on sivistys ja hyvä elämä; se, että opitaan tuntemaan Jumalaa ja hänen luomaansa maailmaa, johon ihminen kuuluu, sekä elämään siinä oikein. Vaikka on selvää, ettei lopulliseen päämäärään tämän elämän, eikä varsinkaan lyhyen lukiokoulutuksen, aikana voida päästä, kristillinen ajatus on kilvoitella siitä huolimatta.